

INTERJÚ FÜLÖP ISTVÁNNAL

Kuli László, Fotó: Szántó Tamás

Az élettapasztalat feltáruló ablakai

A Vándoriskolát elvégzett építések bizonyítják, hogy az élet bármely területén, ahová rendeli őket a sors, megállják a helyüket. Olyan alapokat szerezhetnek, amelyek segítik önmeghatározásukat, ezért könnyebben mennek elébe a feladatoknak. Fülöp István sajátos utat bejárva most már maga tanítja a fiatal építészeket. Vele beszélgettem az építéset oktatásáról, mesterekről, észrevétlen tanításokról.

VÁNDOROKBÓL
MESTEREK

Fülöp István

› Ybl Főiskola, Népi Építészeti Tudományos Diákkör, tervező szakmérnöki, Vándoriskola... Párhuzamos utat jártunk be a szakma elsajátításában, de érdekeltne, hogy te kiket emelnél ki mestereid közül, akiről úgy gondolsz, hogy jelentősen befolyásolták a gondolkodásod? Mit látsz utólag hasznosnak a különböző képzési formákból? Egymásra épülnek ezek az életeredben?

Sokan, sokféleképpen formáltak akkoriban bennünket. Mindenkitől tanultunk valamit, ha mást nem, akkor azt, hogy hogyan nem fogjuk az adott helyzetet megoldani. Ebből kevés akadt. Abból viszont számos, akiktől valóban tanulhattunk, és akikre mai napig hálával emlékszem. Közülük először az Ybl vonatkozásában Kapy Jenőt, Szabó tanár urat és Osztróluczy Miklóst emelném ki. Mindhárman alapvetően befolyásolták a későbbi gondolkodásomat és hozzáállásomat a szakmához, a mindenkori feladathoz, a hagyományokhoz és a munkatársakhoz. Reischl Gábor később érkezett a főiskolára és az életembe, de ő is ebbe a névsorba, az Ybl-es mestereim közé tartozik. Amit a vidékről, az oktatásról és immár a fiatalabb korosztályról gondolok, és amit ezen a területen művelek, azt többnyire tőlük tanultam. Az eddig végigjárt úton a különböző képzési formák szervesen egymásra épültek

bennem. Az Ybl megadta a szilárd szerkezeti alapot, amihez folyamatosan kapcsolódott Kapy Jenő számomra teljesen újszerű rálátása és megvilágítása a tervezésre. Olyan merész és váratlan ötleteim és terveim kerekedtek akkoriban, amiken olykor magam is meglepődtem, de a házak működtek, a gondolataim szárnyaltak, a szemem kinyílt, a lelkem boldog volt. Az NTDK mindannyiunknak alapélmény volt akkoriban, és az ma is. Észrevettük egymást, és észrevettünk sok olyan dolgot körülöttünk, ami addig is ott volt, de nem láttuk. Falut, vidéket, parasztházat, hagyományt, határon túlit, kézzel fogható épszerket, az akkori életünknel sokszor és sokkal kiegyensúlyozottabb életformákat, életminőségeket.

Az alapidiploma után jött Kapy Jenő tervező szakmérnöki képzése. Akkoriban a szakma nem értette, hogy mi ez és minek. Friss képzési forma volt, Jenő nagyon sokat dolgozott rajta és benne. Volt ideje ránk, ahogy mindazoknak a remek előadóknak és oktatóknak, akiket Jenő a közelünkbe hozott. Gáborjáni Péter, Ivits Iván vagy Szkárosi Endre órai eseményszámba mentek. Makovecz Imrével és Plesz Antallal, azaz Tóni bácsival is ott találkoztam először.

A tervező szakmérnökivel egy ideig párhuzamosan futott, majd annak végeztével teljes erővel indult be a Vándoriskola.

Hogy miért? Kíváncsi voltam, minden és mindenki érdekelt, meg persze munkám sem volt. Aztán ott voltatok Pintér Balázssal, előttem egy évvel jelentkeztek, barátok voltunk, ahogy ma is – miért ne próbálnánk meg mi is? Zsuffa Zsolttal jelentkezünk. Jó lehetőségnek tűnt, a kaland is benne volt – most is úgy ítélem meg, hogy az egyik legjobb döntésem volt. A Vándoriskola nekem a Kvadrumban kezdődött. Néhány volt Ybl-es mester, Bata, Jánosi, Heil Tibi örömmel üdvözölt, Zsiga kételkedve fogadott, de elkezdett foglalkozni velem. Tibiék a szárnyuk alá vettek, jól éreztem magam. Utána az Axis, Salamin Feri, Vincze Laci és akkor még Nagy Tamás. Mindenki tanított, akkor is, ha nem tudott róla. Később Esztergom, kevés munkával, sok utazással. Félév közben váltottam, lementem Pécsre. Az összes vándorhely közül talán a legkedvesebb és leghosszabb időszakom. Sándor nagy irodát vitt, mindenki rám csodálkozott. Halas Iván öregvándorra mindenkor szívesen emlékszem, ahol és amiben csak tudott, segített. Előbb Kovács Ágival, aztán Czégány Sasával voltunk párhuzamosan a Dévényi-irodában. Arany idők voltak.

Utána vissza Budapestre, Ekler Dezső és Sáros Laci következtek. Mindegyiküktől tanultam, mindenkitől valami mást. Nehezen emelnék ki közülük bárkit is, hiszen mindegyiküket mesteremnek gondolom

▲ Csillagszem Óvoda, Nagytarcsa. Fotó: Szántó Tamás

és tartom. Újra jelentkeznék, újra végigcsinálnám, azóta is ebből és mindabból élek és építkezem, amit az Ybl kezdetétől a Vándoriskola végéig felszedtem.

► **A Vándoriskola után önállósodtál, mint a többség általában. Hogyan zajlott ez, mik voltak az állomások? Kikkel dolgoztál együtt? Miken dolgoztál?**

A Vándoriskola úgy ért véget 1998-ban számomra, mintha elváltak volna. Az utolsó vándorállomásom Sáros Laci volt. Nyáron két hétre kimentünk Zsuffával Svédországba. Az Egyesülés kiváló kapcsolatokat ápolt az Asmussen-irodával, rendeztek egy antropozófus konferenciát Járnában, amire meghívták az Egyesület is, de akkor csak mi ketten mentünk ki. Még volt szerencsénk találkozni az öreg mesterrel, Erik Asmussennel, aki egy hónap múlva átült a mennyei rajzszatalához. A konferencia egy hétig tartott, utána még egy hetet csavarogtunk északon Zsoltival. Kiruna, Narvik, ősi fatemplomok, sarkkörön túli világ, majd visszafelé útba ejtettünk mindent, amiről úgy gondoltuk, hogy érdemes megnézni. Stockholm, Sigurd Lewerentz, ravatalozó, könyvtár. Koppenhágában (Christiania) még lazítottunk egyet, aztán visszavonatoztunk. Nagyon mély nyomot hagyott bennem ez a két hét is. Megérkezésünk után már nem kellett munkába állnom Sárosnál. Az utcán voltam ismét. Régi barátommal, Pintér Tamással céget alapítottunk, irodát béreltünk, pontosabban csatlakoztunk két másik cimborához, és elkezdtünk dolgozni.

Először bedolgozás, feldolgozás, majd rész- és önálló feladatok. Többnyire a vándoriskolai kapcsolatokon és Reischl Gáboron keresztül. Diplomázni később sikerült, az eredeti diplomatervem bedőlt, új kellett, és hozzá idő. Az első sikertelen védésem után a Mesterek Tanácsa úgy döntött, hogy kell csinálnom egy második diplomamunkát is, mégpedig Makovecz Imrével. Legyen.

Megcsináltuk a céget, irodát, dolgoztunk Pintér Tamással, Herczeg Lacival, aztán egyik nap felhívott Imre bácsi, hogy munka van, menjek be, akkor már/még

a Kecse utcába. Bementem, elmondta: Zalába, Nagykanizsa mellé kell tervezni egy gerendaházat. Aztán valamelyik hajnalban a Villányi úton beszállt az autómbe, és ketten lementünk megnézni a helyszínt, a családot, összeállítani a tervezési programot, és megegyezni a tervezési díjban. Vissza megint kettesben. Olyan oldaláról is láthattam Imre bácsit, ahogy keveseknek adatik meg. Volt néhány ilyen utam a korábbi irodáimban is kettesben az akkori mesterekkel, Salamin Ferivel, Nagy Tamással, amiket szintén nem adnék semmiért. Pótolhatatlan helyzetek, megnyíló források, feltároló ablakok, dőlt a sehonnan máshonnan fel nem szedhető, meg nem szereshető élettapasztalat és tudás. Minden szavu-

kat ittam, ahogy itt éppen Imre bácsiét. Aztán elkezdődött egy hónapokig tartó együtt-munkálkodás Imre bácsival. Akkor éppen abban a négy évben voltunk, amikor a pálinka is előkerülhetett. Én igyekeztem mindent beleadni, Imre bácsi komolyan vett, szakított rám időt, odaült, vezette a kezem. Az első vázlatterv átment, kidolgoztam, felépült, lediplomáztam. Olyan hónapok voltak, amiket az elsők között tartok számon.

► **Visszakanyarodtál főiskolánkra, az Yblre, ahol több éve épületszerkeztant tanítasz a diákoknak. Hogyan jutottál erre az elhatározásra? Hogyan változott meg az Ybl? Milyen most az oktatás?**

▲ Családi ház, Nagyrécsa. Fotó: Berényi János, Wilhelm Gábor

▲ Családi ház. Fotó: Szántó Tamás

Közben az irodát kinőttük, új helyre költöttünk. Itt már nem voltunk sokáig együtt. Pintér Tomi, Herczeg Laci a Mesteriskola felé léptek tovább, én meg kiléptem a csapatból. A közös cégünk még kb. 10 évig működött, aztán Tomi is kilépett belőle. Közben megalapították az MCXVI irodát, abban dolgoztak tovább, én meg továbbvittem a korábbi cégünket egyedül. Megalakult az FPA Építésműhely, ahol az Ybl mellett ma is dolgozom. A cég a Kós Károly Egyesülés tagja, ahogy én is, habár mostanra kapcsolatam az Egyesüléssel fellazult. Néhány vándorral és

egyetlen korábbi mesteremmel, Salamin Ferivel tartom a nem túl gyakori kapcsolatot. Nem vagyok társasági ember, zavar a felhajtás, tömegben is magam vagyok. Egyedül dolgozom, illetve az irodában és a munkáimban állandóan vannak körülöttem fiatal kollégák, akik segítenek a brainstormingban és a feldolgozásban. Az oktatás mellett megy a tervezés, így a munkák mérete is ehhez igazodik. A megrendelők a privát oldalról érkeznek, többnyire családi ház méretű épületeket terveztetnek. Ennél nagyobb munka ritkán fér be, de nem is igen keresem. Nem

a méret számít, tudod. Reklám nincs, sosem volt, valahogy mindig megtalálnak. Kialakult stílus, tervezési filozófia, ars poetica nincs, hacsak az nem, hogy minden feladat egyedi. Egyedi és eseti hozzáállást kíván, amiből ritkán jön ki pont ugyanaz. Hely van, ember van, igény van, lehetőség és munka is. És ahogy (Plesz) Tóni bácsitól – akivel, még volt olyan szerencsém, hogy évekig találkozhattam, és szintén a mestereim közé sorolom – megtanulhattuk: ritmus, arány és dallam. Ezekből lehet és kell, vagy kell és lehet építkezni. Lélekben is, valóban is.

▲ Tokaj. Fotó: Szántó Tamás

2004-ben Reischl Gábor meghívására kezdtem el oktatni az Ybl-karon, ami addigra már a Szent István Egyetem része, annak Építéstudományi Kara lett. Egy éve újra egyetemet váltottunk, jelenleg az Óbudai Egyetem része az Ybl. Lényegében épület-szerkezetant oktatók, időnként akadnak egyéb tárgyak is, de a fő motívum az épszerk. Eleinte félállásban, aztán néhány év alatt annyi időmet vitte el, hogy főállásá érett az elfoglaltság. Ma is az. Néhány éve elkezdtem Sopronban is oktatni. Mellette tolong az NTK-t és az irodát. Kedvvel csinálom, szórakoztat, egyelőre nem vált teljes rutinná, még napi szinten is tud újat hozni. A diákok frissen tartanak, ahogy a tennivalók is. Akkoriban az Yblben erősebb volt a szerkezeti jellegű képzés, a diplomázók jelentős hányada a kivitelezést célozta be. Tervezéssel a hallgatók kisebb része foglalkozott csak komolyabban, erre remek megoldás és lehetőség volt a tervező szakmérnöki, másoddiplomás képzés. Amit mi is elvégeztünk. A hallgatói létszám akkor még óriási volt, évfolyamonként kétszáz körüli. Ez a létszám az elmúlt 8-10 évben ötven körülire apadt. A képzés átalakult, amit a csökkenő létszám (is) indukált. A létszám csökkenése országos tendencia, nem Ybl-specifikus jelenség. Érdekesként tapasztalható újdonság, hogy az évfolyamok döntő többsége ma

már nő. A férfiak vagy kevesebben vannak, vagy kezdenek kikopni a jelentkezők közül. Kevesebb fiatal akar ma már mérnök vagy éppen építészmérnök lenni, és közöttük is egyre kevesebb a férfi. No, ezt csak érdekességként gomboltam ide. Mostanra a hangsúly a tervezésre, a projektalapú képzés felé tolódott el. Csökkent a mérnöki jellegű tárgyak óraszám, előtérbe került a művészeti szemlélet, innen kiindulva fejtsük ki és vezetjük fel a témákat, a tárgyaló témaköröket, innen építjük fel a most már inkább építőművészt. Hasonló átalakuláson mentek át az ország egyéb építészképző intézményei is. A kifejezetten konstruktív irányultságú kimenet inkább a mesterképzéseken jelenik meg.

Hogy ez mennyire szerencsés? A véleményem az, hogy talán nem okos beállni a pontosan ugyanolyan tartalmú, inkább (csak) építőművészeti képzést kínáló egyetemek sorába sokadikként. Talán okosabb lenne valamiféle intézményspecifikus képzést kitalálni, ami más, mint a többi egyetemé. Más lesz, más lehetsz, ha ide jössz. Korábban ez az Ybl gyakorlatiasabb jellegű képzése volt, ami mára eltűnt. Beálltunk a sorba, itt is éppen olyan építőművész lesz, mint másutt, és inkább az, mint építészmérnök, ahogy az összes többi hasonló egyetemen. Ha a képzés ugyanaz, nagyon sok múlik a tanári oldalon. Itt is remek kollégák voltak/

vannak – Turányi Gábor, Anthony Gall, Dévényi Tamás, Csontos Györgyi –, akik keményen odateszik magukat, és szavatolnak a minőségért.

> Válladra vetted az NTK vezetését, szervezését is. Milyen táborokat szerveztetek az elmúlt években? Mennyire változott meg ez a szakmai gyakorlat mostanra?

Az NTK egy külön történet mindannyiunk életében, akik részt vettünk benne. Hallgatóként, 1990–94 között, Szabó tanár úr vezetésével veled együtt én is minden évben táboroztam. Aztán tíz évvel később, amikor 2004-ben oktatóként visszakeveredtem az Yblbe, éppen hiányzott valaki, aki újra NTK táborokat szervezne, vezetne, mert Szabó tanár úr 2001-ben, 25 év táborozás után letette a lantot. Elvállaltam. Azóta folyamatosan, minden évben szervezünk táborokat, az utóbbi időszakban már évente kettőt is. 2007-től ugyanis elindultak az építőtáborok is. A táborok többnyire kététekesek, a felmérőtáborokban kezdetben két tucat, az építőtáborokban feleannyi építészhallgató vett részt minden évben. Mostanra ez a létszám – ahogy az évfolyamok létszáma is – lecsökkent. Összeszámoltam, eddig több mint harminc táborban vettem részt hallgatóként vagy vezetőként, így mostanra nagyjából egy évet töltöt-

THE WINDOWS THAT EXPERIENCE OPENS – AN INTERVIEW WITH ARCHITECT ISTVÁN FÜLÖP

The architects who graduate from the Itinerant School are able to stand their ground wherever they may end up working. In the possession of the knowledge and artistic identity acquired there, no challenge is too daunting. By the most recent twist of his career, István Fülöp has become a teacher in his own right.

◀ ▲ Ópusztaszer. Fotó: Szántó Tamás

tem el az életemből mindenféle felmérő- és építőtáborokban.

Ha nem szeretném, nem csinálnám. Nem azért vállaltam fel az NTK-t, mert kellett, vagy mert nyomott a több évtizedes, sőt inkább évszázados hagyomány (az Ybl előintézményében, a Magyar Királyi Állami Felső Építő Ipariskolában már 1912-től volt hasonló jellegű tevékenység), hanem, mert akkor is, ma is fontosnak tartom az építészhallgatók elméleti képzésen túli, ilyen jellegű, gyakorlati, mondjuk így, kiművelését is. A terepmunka pótolhatatlan, a táborozás önmagában is maradandó élmény és kaland, de a lényeg a (szakmai) gyakorlaton van. A tanév során papíron láttad, tucatszor lerajzoltad, de igazán megérteni akkor fogod és akkor lehet, ha azt a valóságban láthatod, ott is lerajzolod, ha nem világos, akkor megnézed hátulról, kérdezel, és helyükre kerülnek a dolgok.

Mindez vidéken, többnyire falvakban történik, ahol máshogy telik az idő, máshogy gondolkodnak az emberek, másutt vannak a hangsúlyok. Különösen határon túl. Mászt jelent a múlt, felértékelődik a hagyomány, fontos, ami régi. Ezeket nem tudod átadni a katedrálról, ezeket csak ott, a helyszínen lehet igazán megtapasztalni, teljes valójában ráérezni és megérteni. Az építőtáborok érdekes felismerést nyújtottak számomra is. Ahogy mondtam, 2007-től folyamatosan szervezünk ilyeneket is. Véletlen megkeresés indította el ezt a folyamatot. Ezekben a táborokban olyan, mára már elfeledett vagy kevésbé művelt építéstechnikákat lehet újra megismerni és gyakorolni, mint a vályogtechnikák, földház-, szalmabála-, kő- és faépítés. Ezek talán jobban is érdeklik a hallgatókat, mint a hagyományos felmérőtáborok.

> Tud még olyan elevenen hatni a népi építészeti diákokra, mint ahogyan ránk hatott annak idején? Van fogadókészség? Min lehetne javítani?

A népi építészeti, a hagyományos építés kiapadhatatlan kincsesládája. A saját szakmai eszköztáram is ebből táplálkozik. Azt a tudást, amit a vidék az építés területén évszázadok alatt kicsiszolt, hiba lenne egyszerűen elfeledni, másrészt a csillogó szemű szakmai szivacsok előtt (Szabó tanár úr után szabadon) titokban tartani, vagy nekik nem fel- és bemutatni. Ezt lehet csinálni elméleti oktatás keretében, a népi építészeti becsapás az épület-szerkezetantba, az építészettörténetbe, de ezeken túl erre kiváló lehetőség az NTK, a terepmunka, a felmérő- és építőtáboroztatás. A diákokra éppen úgy hat most is, mint ránk hatott harminc évvel ezelőtt. Fogadókészség van, csak meg kell tudni és meg kell akarni kínálni őket.

